

- Acquisitie in kunst- en erfgoedbibliotheken
- Analogues spaces

Acquisitie in kunst- en erfgoedbibliotheken

Antwerpen, 26 februari 2008

Binnen de VVBAD zijn behalve de vier secties ook twee 'intersectorale' organisaties actief: het Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen en het Overlegplatform Erfgoedbibliotheken Vlaanderen. Ze werken onafhankelijk van elkaar, maar slaan soms de handen in elkaar wanneer daar aanleiding toe is. Zo werkten ze samen aan de registratie van collectiebeschrijvingen van kunst- en erfgoedbibliotheken in de online versie van de *Vlabidoc*, en op 26 februari van dit jaar organiseerden ze samen een studiedag over 'Acquisitie in kunst- en erfgoedbibliotheken'. Die vond in Antwerpen plaats in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. De tachtig aanwezigen waren het beste bewijs dat er behoefte bestond aan een systematische behandeling van het thema in deze specifieke context. Voor wie in de praktijk van de bibliotheek staat, viel er die dag dan ook veel nuttige informatie te rapen – niet alleen voor kunst- en erfgoedbibliotheken trouwens.

Jef Maes, hoofd van het Kenniscentrum van Boek.be, startte met een voorstelling van de mogelijkheden die Boekenbank de bibliotheken te bieden heeft (www.boekenbank.be). Boekenbank ontstond in 2000 als een online bestelsysteem voor de boekhandel. Inmiddels groeide het uit tot een instrument dat vertrekkend van een centraal, uiterst up-to-date titelbestand van in Vlaanderen leverbare boeken, een hele reeks nuttige diensten kan leveren. Bibliotheken kunnen gratis aansluiten, krijgen dan toegang tot het titelbestand en kunnen de gewenste titels rechtstreeks bestellen bij de boekhandel(s) van hun keuze. In de nabije toekomst zal het systeem geïntegreerd kunnen worden met de grootste bibliotheekbeheerssystemen die in Vlaanderen aanwezig zijn. Boekenbank kan op die manier ook in de bibliotheeksector gaan fungeren als 'hub' voor de acquisitie van werken die in Vlaanderen worden uitgegeven of geïmporteerd.

In Boek.be's bestelsysteem tref je geen antiquarische werken aan, een marktsegment dat door kunst- en erfgoedbibliotheken nochtans intensief bevroegd wordt. Op het internet bestaan daarvoor gelukkig heel wat andere (al dan niet betalende) instrumenten. In Vlaanderen wordt bijvoorbeeld een gratis toegankelijke website ontwikkeld die registreert welke antiquarische boeken (in België gedrukt voor 1801) op de markt worden/werden aangeboden, en voor welke

prijs. Hij draagt de wat exotisch klinkende naam BelEdiMar en is gebaseerd op catalogi van antiquariaten en veilinghuizen (<http://users.skynet.be/biobibdata/>). De man achter deze website, **Johan Hanselaer**, sprak over het internet als hulpmiddel bij de acquisitie van antiquarische werken. Behalve producten die (zoals BelEdiMar) lijsten met behaalde prijzen bijhouden, heeft het internet nog heel wat meer te bieden. Interessant zijn bijvoorbeeld de metazoekmachines (van *AAABookSearch* tot *Vialibri*), die je op het spoor van welbepaalde titels brengen voor zover antiquarische boekhandels ze aanbieden. Ze doorzoeken enkele collectieve databestanden van boekhandels. Hanselaer kwam uit bij 30 soortgelijke listing services, waarin meer dan 40.000 boekhandels hun voorraad (of een gedeelte ervan) gedeponeerd hebben. Hij onderwierp ze aan een onderlinge vergelijking volgens dekkingsgraad en functionaliteiten (zoekcriteria, sortermogelijkheden...) en kwam tot de conclusie dat ze niet altijd even betrouwbaar zijn; sommige services vragen ook een commissie in ruil voor hun tussenkomst. De volledige lezing is samen met alle bijkomende documentatie én met vele nuttige webadressen beschikbaar op BelEdiMar en als slidecast te beluisteren op de website van de VVBAD (www.vvbad.be/node/3646).

Behalve antiquarische boekhandels spelen ook veilingen in dit segment van de markt een uiterst belangrijke rol. Op veilingen komen vaak zeldzame boeken uit privébezit naar boven, die voor kunst- en erfgoedbibliotheken een reële aanwinst kunnen betekenen. Het is echter een distributievorm die vele valkuilen inhoudt, zeker voor bibliotheken, die strenge procedures moeten volgen en soms in snelheid gepakt worden door andere kapers op de kust. **Marcus de Schepper**, directeur van de Bibliografie van de Neerlandistiek in de Koninklijke Bibliotheek van België, kan bogen op een ruime ervaring met Belgische boekenveilingen. Hij reikte de aanwezigen een hele reeks nuttige adviezen aan voor een succesvolle omgang met deze moeilijk beheersbare acquisitietechniek. Grote alertheid is aangewezen, zo blijkt. Kopers laten zich soms meeslepen door de verhitte sfeer in de zaal, en vergeten dat ze behalve hun laatste bod ook nog opgeld voor het veilinghuis en diverse taksen en btw moeten betalen. Na de veiling kan men zich echter niet meer terugtrekken, ook als de boeken zich na het afhaken in een minder goede staat blijken te bevinden dan in

Aandachtig publiek op de studiedag. Foto: Francis Vlieghe.

de veilingcatalogus beloofd werd. Over de administratieve afwikkeling van de betaling worden het best vooraf de nodige afspraken met het veilinghuis gemaakt. Om al deze redenen verdient het ook aanbeveling om bij de aankoop op veilingen te vertrekken van scherp gedefinieerde acquisitieprofielen. Zij maken het mogelijk om efficiënter om te gaan met het grote antiquarische aanbod en om sneller de nodige middelen vrij te maken. Wat dit laatste betreft, bedienen nogal wat bibliotheken zich van hun vriendenkring, een vzw die vaak vlotter kan omspringen met het just-in-time gegeven; voor veilingen op eBay kan ze bovendien de benodigde kredietkaart aanleveren – een handigheid waarover bibliotheekadministraties niet altijd beschikken. Door de ruimere publiciteit die de klassieke veilingen tegenwoordig op het internet krijgen, dreigt de concurrentie tussen bibliotheken in de zaal (nog) grotere vormen dan vroeger aan te nemen. De Schepper hield daarom ook een pleidooi voor de voortzetting van het de facto overleg tussen enkele grote erfgoedbibliotheken in België, maar raadde ook aan om een centraal meldpunt te organiseren; het overleg zou hierdoor zeker bevorderd worden.

Een pleidooi voor structureel overleg in een context van acquisitie doorspekte ook de bijdrage van **Kaat van Wontghem**. Van de coördinator van het VOWB zal dit niet

verbazen: het is net op krachtenbundeling dat het VOWB inzet om sterker te staan bij onderhandelingen over licenties van wetenschappelijke tijdschriften (www.vowb.be). Daar zullen nu ook enkele grote museumbibliotheken hun voordeel mee doen, want de spreekster kondigde aan dat de Vlaamse Kunstcollectie tot het VOWB zou toetreden en zo zou kunnen genieten van de bedongen prijsvoorwaarden voor enkele kunsthistorische e-databanken. Of deze voordelen ooit zullen afstralen op kleinere bibliotheken, is momenteel echter niet duidelijk.

In de namiddagsessie kwamen nog twee andere acquisitie-instrumenten aan bod. Het ruilverkeer tussen instellingen werd uit de doeken gedaan door **Saskia Scheljens**. Vanuit haar ervaringen als coördinator bibliotheek in het Rijksmuseum van Amsterdam plaatste ze deze weinig bekende, vaak verwaarloosde acquisitievorm in zijn historische context en bracht ze er een typologie in aan. Ze pleitte voor vaste procedures, opdat een en ander succesvoller zou verlopen.

Mieke Lietaer, hoofdcatalograaf van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en in 2005 de eerste projectmedewerkster van het Overlegplatform Erfgoedbibliotheken Vlaanderen, presenteerde ten slotte de voornaamste bevindingen

van de publicatie *Goed gegeven! Gids voor schenkingen aan bibliotheken*. De handleiding verscheen als tweede nummer van de reeks *Armarium: publicaties voor erfgoedbibliotheken*, maar zal ook andere bibliotheken ongetwijfeld nuttige diensten bewijzen. Hoe ga je om met schenkers en schenkingen? Wat zijn de juridische aspecten ervan? Hoe integreer je ze in het acquisitiebeleid van de bibliotheek? Hoe stuur je de communicatie met kandidaat-schenkers? Al deze vragen worden in het boek op een zeer concrete, praktijkgerichte wijze behandeld. Illustratieve voorbeelden uit bibliotheken die bij de totstandkoming ervan betrokken werden (de universiteitsbibliotheken van Gent en Leuven, de Koninklijke Bibliotheek in Brussel en de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen), verhogen nog de aanschouwelijkheid van deze nuttige gids. (Mieke Lietaer, red., *Goed gegeven! Gids voor schenkingen aan bibliotheken*. - Antwerpen: Erfgoedbibliotheken Vlaanderen, 2008. - 75 p. [Armarium: publicaties voor erfgoedbibliotheken, 2]. - ISBN 978-90-72679-33-8: 15 euro, te bestellen bij de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience en bij de VVBAD.)

Online bestellen van nieuwe en oude boeken, samenwerken in consortia, bieden en kopen op veilingen, ruilen met andere bibliotheken, het in ontvangst nemen (of niet...) van schenkingen: het acquisitielandschap voor bibliotheken met kunst- en erfgoedcollecties werd op deze dag ruim in beeld gebracht. De sprekers waren vrijgevig met *tips and tricks*. Daarom mag worden verwacht dat nogal wat collectieverantwoordelijken sindsdien nieuwe bronnen hebben aangetoond en hun procedures hebben bijgesteld.

Pierre Delsaerd

Vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap Universiteit Antwerpen

pierre.delsaerd@ua.ac.be

Analogous Spaces

Architecture and the Space of Information, Intellect and Action - Gent, 14-17 mei 2008

Van 14 tot 17 mei vond de interdisciplinaire conferentie 'Analogous Spaces' plaats aan de Universiteit Gent. De conferentie onderzocht de grafische vormen van representatie die gebruikt worden om structuren in ruimtes van informatie, intelligentie of actie te visualiseren. Visuele representaties maken onzichtbare verbanden meer zichtbaar, meetbaar en interpreteerbaar. De fysica ontwerpt en interpreteert grafieken van data; de sociale wetenschappen maken netwerkdiagrammen om sociale groepen te visualiseren, de informatiewetenschappen maken 'datacubes' om de verbanden in databanken zichtbaar te maken; hersenspecialisten maken scans om biochemische processen op een grafisch vlak te projecteren; scheikundigen hebben hun instrumenten om de verbindingen tussen chemische elementen zichtbaar te maken; enzovoort. Maar behoren die grafische structuren tot de specialisaties van die wetenschappen of worden die gedeeld door verschillende kennisdomeinen? De conferentie over 'analoge ruimten' vertrok vanuit de vaststelling dat elke wetenschap, elke kennis, of elke actie een eigen ruimte creëert maar dat die ruimten volgens een analoge structuur of architectuur georganiseerd worden.

De conferentie werd geopend met de lezing 'OMAMO: The Black Box' door **Floris Alkemade** van het Nederlandse architectenbureau OMA. Floris Alkemade gaf een uiteenzetting over de manier waarop in de praktijk van zijn bureau een architecturale gedachtelijk uiteengezet wordt via ingenieuze vormen van diagrammen, metaforen, kaarten, 'storybooks', tijdslijnen, etc. De volgende drie dagen vond de eigenlijke conferentie plaats in het Museum voor Schone Kunsten Gent, die georganiseerd werd rond drie thema's. Het eerste thema (15 mei) verkende de ruimte van sociale en intellectuele netwerken. De vraag werd gesteld naar welke soorten netwerkmodellen er bestaan om de vorming en de evolutie van intellectuele netwerken te begrijpen. Sociale netwerktheorieën, intellectuele netwerken die bestendig worden via tijdschriften, netwerken in het semantische web,

